

ÖNSÖZ

Son otuz yıl içinde sosyal bilimlerde en çok ilgi duyulan konulardan biri de Avrupa Toplulukları bünyesindeki bütünleşme hareketi olmuştur. Gerçekten de bir çok ülkede "Hukuk", "İktisat", "Siyasal Bilgiler", "Uluslararası İlişkiler" Fakülteleri gibi bir çok yükseköğretim kurumunda Avrupa entegrasyonunu ilgilendiren yeni dersler, seminerler verilmeye başlanmıştır.

Avrupa Topluluklarının kendine özgü **supranational** uluslaraüstü hukuk sistemini kurması, "Avrupa Hukuku" adı altında son derece dinamik bir hukuk branşının doğmasına yol açmıştır. Bugün sadece üye Devletlerde değil Topluluk dışında bir çok ülkede de "Avrupa Hukuku" ayrı bir ders olarak okutulmaktadır. Hatta "Avrupa Hukuku" nun tek bir ders bünyesinde yeterli bir dizi ihtisas dersi ortaya çıkmıştır: "Avrupa Toplulukları Hukuku ve Kurumları"¹, "Avrupa Toplulukları Ekonomi Hukuku"², "Ortak Tarım Politikası Hukuku"³ "Avrupa Rekabet Hukuku"⁴, "Avrupa Ticaret Hukuku", "Avrupa Vergi Hukuku", "Avrupa Patent Hukuku", "Avrupa Marka Hukuku" vs. Ayrıca Avrupa Konseyi İnsan Hakları Divanı ve İnsan Hakları Komisyonu İçtihatları "Avrupa İnsan Hakları Hukuku" adı altında çok önemli bir bilim dalı ve dersin konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca Avrupa Toplulukları Adalet Divanı ve belli konularda yetkili ilk derece mahkemesi de "Avrupa Usul Hukuku" nun oluşmasına yol açmıştır.

Aynı gelişmeler İktisat, İktisadi ve İdari Bilimler türü Fakültelerde de gözlemlenmiştir. Klâsik "entegrasyon teorileri"nden, ekonomik birlik, parasal birlik, ortak merkez bankası gibi yeni gelişmeler farklı branş derslerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ortak Tarım Politikası, Ortak Ticaret Politikası, Ortak Ulaştırma Politikası, Ortak Rekabet Politikası gibi bir dizi ortak politikanın karmaşık yapısı farklı ihtisas alanlarının oluşmasını sağlamıştır.⁵ Toplulukta Bölgesel Fon, Sosyal Fon, Avrupa Yatırım Bankası gibi uygulama açısından son derece önemli konular bilimsel açıdan incelenmektedir. Ayrı bir Balıkçılık Politikası, Topluluk Bütçesi ve uygulama sorunları, Enerji Politikası, Rekabet ve Sanayi Politikaları, Çevre Hukuku ve ekonomik boyutları ilk akla gelen diğer bilim dallarıdır.

Siyaset Bilimcileri yönünden de Avrupa Toplulukları, A.K.Ç.T. (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu)ndan başlamak üzere büyük ilgi çekmiş, fonksiyonelistler, birlikçiler, federalistler gibi değişik ekollerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bugün sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde "European Communities Studies Association" bünyesinde her yıl yapılan dernek toplantıları-

na katılan öğretim üyesi sayısı üçyüzü bulmaktadır. Aynı şekilde "Uluslararası İlişkiler" açısından da Topluluk büyük önem arz etmektedir. Avrupa Topluluğunun dış ilişkileri, Lomé Sözleşmesi çerçevesinde Afrika, Karayipler ve Pasifiklerde bulunan ülkelerle kendine özgü bir yapı içinde devam ederken Topluluk-ABD, Topluluk-Japonya İlişkileri, Topluluk-Ortak Ülke İlişkileri gibi ayrı dallara ayrılmıştır. Örneğin Üniversitemiz AT Enstitüsü bünyesinde okutulmakta olan "Türkiye-Avrupa Topluluğu İlişkileri" dersi, Ortaklık Anlaşması, Katma Protokol, Ortaklık Konseyi kararları başta olmak üzere kapsamlı ve ayrıntılı bir çok konuyu işleyen ayrı bir branş dersidir. Her iki semestrede haftada ikişer saat olmak üzere verilen bu ders Topluluk Hukuk sisteminin bir parçası olan bu hukuk metinlerini değişik açılardan ele almakta, Adalet Divanı kararları ışığında değerlendirmektedir.

1966 yılında yayınladığımız **Avrupa Ekonomik Topluluğu-Ortak Pazar** isimli kitabımızda belirttiğimiz şu hususlar bugün de geçerliliğini korumaktadır:

"Avrupa Ekonomik Topluluğu, çağımızda ekonomik bütünleşme hareketleri arasında üzerinde en fazla durulan ve tartışılanı olmuştur.

Avrupa'da, kısa adı ile Ortak Pazar devletlerinin tam bir ekonomik bütünleşmeye doğru yönelmeleri hem kendi hem de üçüncü devletlerin ekonomilerini oldukça geniş ölçüde etkilemiştir.

Her ülke, Ortak Pazar gerçeği karşısında hali hazır ve gelecekteki durumunu incelemeye ve bazı tedbirler almaya başlamıştır.

Memleketimiz de Ortak Pazarın etkisinden kendini kurtaramayan ülkeler arasında bulunmaktadır. Her geçen gün Avrupa Ekonomik Topluluğunun ekonomimiz üzerindeki tesiri artmaktadır. Fakat açıkça ifade edelim ki, bu konudaki araştırma ve çalışmalarımız yeterli değildir."⁶

Aynı eserin 1969 da gerçekleşen ikinci baskısının önsözünde değindiğimiz noktalar ise şöyledir:

"Avrupa Ortak Pazar ülkeleri başarılı bir bütünleşme hareketinin örneğini vermektedirler. Ortak Pazar'ın her geçen gün birçok memleketleri olduğu gibi ekonomimizi de artan bir şekilde etkilemekte olduğu bir gerçektir...

.... Türk ekonomisi için çok önemli bir dönüm noktasına gelinmiştir. Geniş bir pazar içinde rekabet şansına sahip alanlarda gücümüzü toplamakta artık kesin zaruret vardır. Bu konuda hassasiyetimiz ve gayretimiz oranında başarılı olunacaktır."⁷

Türkiye, 1963 de imzaladığı Ortaklık Anlaşması ile Toplulukla çok yakın bir ilişki kurmuştur. Katma Protokolün 1973 yılında yürürlüğe girmesi ile tam üyelik hedefine ilerlerken 1996 itibariyle Gümrük Birliği'ne ulaşılması öngörülmüştür. 1987 yılında yapılan tam üyelik başvurusu da Türkiye'nin Topluluğa katılma konusundaki siyasi iradesini bir kez daha vurgulamıştır.

1966 yılında yayınladığımız kitabın önsözünde belirttiğimiz husus bugün için de geçerliliğini korumaktadır: "...bu konudaki araştırma ve çalışmalarımız yeterli değildir." Türkiye, Topluluğa tam üye olsun olmasın ithalât ve ihracatının yarısından fazlasını gerçekleştirdiği Toplulukla çok yakın ilişkileri olan bir ülkedir. Topluluğun kendine özgü karmaşık hukuk kuralları, ortak politikaları her biri ayrı bir ihtisas gerektiren ayrı anabilim dalları haline gelmiştir. Bu nedenle Üniversitelerimizde İktisat, İ.İ.B.F. Siyasal Bilgiler, Hukuk gibi fakültelerde Toplulukla ilgili dersler ve anabilim dalları artırılmalı ve çalışmaların yoğunlaşması sağlanmalıdır.

1987 yılında Üniversitemizde kurulan **Avrupa Topluluğu Enstitüsü**, yüksek lisans ve doktora programları ile kapsamlı çalışmalar sürdürmektedir. Gerçekten de çok değerli öğretim üyelerimize ilâveten Topluluk üyesi ülkelere tanınmış bilim adamları ve uzmanlar Enstitümüzde dersler vermekte, çok değerli diplomatlarımız da öğrencilerimize kendi bilgi ve deneyimlerini aktarmak için yoğun ders programlarını üstlenmiş bulunmaktadır. Son beş yıl içinde Enstitümüzün tertiplelediği çok sayıda bilimsel toplantı, konferans, sempozyum, kollokyum, panel ve seminerlerde bir çok konu ayrıntıları ile ele alınmıştır.⁸

Mezunlarımızın büyük bir bölümü Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında, önde gelen özel sektör kuruluşlarında ve Üniversitelerde başarılı hizmetler vermektedir.

Birinci sayısını elinizde tuttuğunuz Enstitü Dergisi de duyulan büyük bir ihtiyaçta cevap verecek nitelikte, değerli bilim adamlarının makale, inceleme ve yazılarına yer vermektedir.

Üniversitemiz **Avrupa Topluluğu Enstitüsü**, ülkemizde konuyla ilgili olarak yüksek lisans programları veren tek ihtisaslaşmış kurum olarak kısıtlı imkânlarına rağmen başarılı çalışmalarını sürdürmektedir.

Avrupa Topluluğu Enstitüsü Dergisi'nin Türk bilim dünyası için hayırlı olmasını diler, derginin yayınında emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Prof. Dr. Orhan OĞUZ
Marmara Üniversitesi Rektörü

Dipnotları

- (1) Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü öğretim üyesi sayın Prof. Dr. Dominik Lasok (LenDr, LL.M, PhD, DrJuris, LLD, Dhc, of the Middle Temple, one of Her Majesty's Counsel, Emeritus Professor of European Law and former Director of the Centre for European Legal Studies at the University of Exeter) un kaleme aldığı LAW AND INSTITUTIONS OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (Fifth Edition, London, 1991, 595 s) başta İngiltere olmak üzere bir çok Topluluk üyesi ülkede, ayrıca ABD, Finlandiya, Avusturya vb. gibi henüz üye olmayan ülkeler yanında AT Enstitümüzde de ders kitabı olarak okutulmaktadır. Bu kitap genel hatlarıyla Avrupa Topluluğu Hukuk ve kurumlarını incelemektedir.
- (2) Enstitümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Dominik Lasok'un THE LAW OF THE ECONOMY IN THE EUROPEAN COMMUNITIES (London, 1980, 454 s) Avrupa Toplulukları Ekonomi Hukuku dersleri için kaleme alınmıştır.
- (3) Ortak Tarım Politikası Hukuku dersi de artık bir çok Hukuk Fakültesinde okutulmakta olup sadece İngilizce üçten fazla ders kitabı dahi yayınlanmıştır. Örneğin, Francis G. Snyder: LAW OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY, (London, 1985, 180 s), J.A. Usher: Legal Aspects of Agriculture in the European Community (Oxford, 1988, 170 s.).
- (4) Rekabet Hukuku konusunda Topluluk Rekabet Hukukunu inceleyen ders kitabı, Case Book türü çok sayıda kitap yayınlanmış, bu anabilim dalı da hemen tüm hukuk fakültelerinde temel dersler arasında okutulmaya başlanmıştır.
- (5) ECONOMICS OF THE EUROPEAN COMMUNITY, (Edited by A.M. ElAgra) Third Edition, New York/London, 1990
- (6) Orhan Oğuz: AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU, Ortak Pazar, Eskişehir, 1966
- (7) Dn 5 de belirtilen eserin 3. baskısı, Eskişehir, 1969.
- (8) Örneğin, Marmara Üniversitesi AT Enstitüsü/İstanbul Sanayi Odası: Avrupa Topluluğu 1992 Tek Pazar Programı ve Üye Olmayan Devletler Üzerindeki Etkileri, Bir haftalık yoğun eğitim seminerinde sunulan tebliğler ve tartışmaları, İstanbul 1991.